

Ne tik atmintyje reikia saugoti tai, kas brangu

Vienos, dviejų ar trijų žmonių kartų atmintis nėra amžina. Netgi labai svarbūs šaliai, kraštui, tautai istoriniai faktai, įvykiai, jeigu nebūtų užrašomi, saugomi, praėties dulkės juos sunaikintų negrįžtamai. Todėl paveldo objektų išsaugojimui tiek daug dėmesio skiria ne tik nuolatos šį darbą dirbantys žmonės, bet ir valstybė. Kas ir kaip saugoma Daugailių seniūnijoje, paprasčiau papasakoti seniūnę Giedrę Eimutienę.

-Gal pirmiausia pradėsiu nuo kapinių, kurių priežiūra privalome rūpintis. Kaip ten bebūtų, bet žmonių laidojimo vietos turi būti nors minimaliai sutvarkytos ir gerbiamos. Seniūnijos teritorijoje yra dvidešimt ketverios nebeveikiančios kapinės ir šešerios veikiančios.

Daugailių miestelio kapinėse palaidota 17 už Lietuvos nepriklausomybę žuvusių karių. Jų kapus rūpestingai prižiūri Gražina Kuveikienė.

niai darbuotojai. Kiekvienas toks objektas turi savo ženklus, juos laikas nuo laiko nudažome, o jei reikia, ir pakeičiame. Kapinių vieta, nors ir žalia pievele virtusi, turi būti žinoma ir prižiūrima.

Analogiška padėtis ir su

mečiu daugelis jų buvo nugriauti, sunaikinti. Dabar iškilo kita bėda. Pastatę kryžius savo iniciatyva ir lėšomis šiandien reikalauja, kad juos prižiūrėtų ir net restauruotų seniūnija. Kai matome, kur tai daryti reikalinga ir būtina, darome. Ruošiamės restauruoti Pakryžės kaimo kryžių, nes jis gerokai pasviręs ir gali nugriūti. Bandysime jį sutvirtinti ir sutvarkyti. Negi leisi visiškai nuvirsti.

Seniūnijoje yra trylika piliakalnių, kuriuos taip pat reikia prižiūrėti. Daugiausia dėmesio skiriame Daugailių ir Maneičių piliakalniams. Abiejuose jų padaryti laiptai, kuriais turistai gali užlipiti ir pasidairyti aplink. 2009 metais Utenos apskritis vykdė projektą, paruošė ir išleido knygutę „Utenos apskrities piliakalnių sutvarkymas ir pritaikymas turizmo reikmėms“. Joje yra ir Daugai-

Antano Bikelio kopyltėlė medyje po restauracijos.

Įstatymiškai pirmosiose laidojami žmonių tarsi nebeleidžiama, bet jei yra velionio artimi žmonės ir to pageidauja, humaniškumo prasme jų norą patenkiname ir reikalaujame, kad naujas kapas būtų prižiūrimas.

Neveikiančias kapines prižiūrime minimaliai: nušienaujame žolę, nugarbėsime lapus. Ką ten daugiau bepadarysi, jei kadaise buvę veikiančios kaimo kapai kartais yra tik žalia pievelė ir jokio žemės kauburėlio nebesimato. Ten, kur yra antkapių, paminklų ar kryžių, stengiamės dažniau tvarkyti mes arba patys artimieji pasirūpina vieno kito kapo priežiūra. Visų kapinių tvarkymui rajono savivaldybė skiria šiek tiek lėšų, o darbus atlieka viešuosius darbus dirbantys žmonės arba seniūnijos pagalbi-

A. Bikelio išdrožtas kopyltstulpis su skulptūriniu Jėzaus Krikšto grupe.

kultūros objektų paveldu. Atgavus Lietuvos nepriklausomybę, daugelis kaimų, pavienių gyventojų ėmė statyti kryžius netgi ten, kur jų nelabai ir reikia. Matyt, tam įtakos turėjo tai, kad soviet-

lių piliakalnio aprašas. Dabar labai gražiai atrodo į jo viršūnę vedantys dvidešimt dviejų metrų ilgio laiptai. Papėdėje pastatytas standas, nukreipiamoji rodyklė, du

(Nukelta į 7 psl.)

(Atkelta iš 6 psl.)

suolai, stalas, šiukšlių dėžės. Lankančių Daugailių piliakalnį žmonių netrūks ta.

Kai kurie seniūnijoje esantys piliakalniai yra atokiau nuo kelio ar kaimo. Jie retai lankomi, tad ir didesnės priežiūros neskiriame. O ir ką ten padarysi, jei piliakalnis užaugęs mišku. Iš tokių yra Kubilių, Šikšnių, Garnių I, II piliakalniai. Antilgės yra privatizuotas ir nieko ten negali daryti.

Dar saugotini kaip ar-

ti nebėra ką, nes Antanas Bikelis ilsisi Pikčiūnų kaimo kapinaitėse. Jo kapą prižiūri dukra.

Nėra aišku, ar didelė, išraiškinga Nukryžiuotojo skulptūra koplytėlėje prie medžio ir pati koplytėlė yra nauji Antano Bikelio kūriniai, ar senųjų atkartojimas. Kaip rašo dr. Alė Počiulpaitė knygoje „Daugailių kraštas ir žmonės“, koplytėlės forma labiau primena koplytėles, kabinamas ant išorinių bažnyčių sienų, nei įprastinius į medžius keliamus stačiakampio plano

Gydytojo Jokūbo Šimkevičiaus kapas.

Ne tik atmintyje reikia saugoti tai, kas brangu

cheologiniai objektai yra senkapiai, pilkapiai, kapinynai. Tai Antandrajų kapinynas, Ažuolaušio pilkapiai, švedkapiais vadinami, Bajoriškių kapinynas, Gatelių pilkapiai, vadinami švedkapiais, arba prancūzkapiais vadinami Maneičiu ir Ruklių senkapiai. Būtina stebėti, kad juose niekas nekasinėtų.

Negalime pasigirti nei dvarais ar kitais kokiais nors saugomais pastatais. Bajoriškių kaime yra Ušackų dvaras, bet jis privatizuotas. Analogiška padėtis ir su Deksnio dvaru. Kadaisė jame buvo kaimo kultūros namai, dabar tai privati nuosavybė. Dar yra Noliškio dvaras. Jo žemę susigrąžino buvusio dvarininko dukra, o pastatų liekanos, kurių nuosavybė kol kas neaiški, stūkso niekam nereikalingos, -baigė pasakojimą Daugailių seniūnė Giedrė Eimutienė.

Žinoma, malonu išgirsti, kad seniūnijoje esančiais nors ir nedideliais paveldo objektais rūpinamasi. Neseniai Pikčiūnų kaime tautodailininkas Pranas Kaziūnas baigė rekonstruoti prie senųjų paminklų priskiriamus Antano Bikelio koplytstulpį ir koplytėlę prie medžio. Pastaroji yra savotiška senosios kopija. Čia yra buvęs koplytstulpis su skulptūrine Jėzaus Krikšto grupe, kurią 1935 metais išdrožė A. Norkūnas. 1975 m. ją A. Bikelis perdavė Utenos krašto muziejui, o pats vietoj senosios išdrožė naują. Kas atsitiko su koplytstulpiu, nežinoma. Manoma, kad meistras naujai jį padarė. Paklaus-

„namelius“, „dėžutes“. Vertikalus jos planas yra netaisyklingo keturkampio formos, kitaip tariant, šoninės sienelės apačioje sujungtos kampu. Ji negili ir primena savotišką rėmą. Koplytėlės drožybos maniera, dekoru elementai atspindi A. Bikelio stilių. Šiuose darbuose dekorui meistras naudojo augalinius motyvus, polichromiją.

Koplytstulpis ir koplytėlė medyje yra labai vertingi, artimi tradicijai. Labai malonu, kad juos restauravus, sutvarkyta ir aplinka. Iškirsti per laiką užaugę krūmai, seni medžiai. Dabar, važiuojant į Pikčiūnų kaimą, šalikėlėje labai gerai matomi abu paminklėliai.

Nestokoja seniūnijos priežiūros ir išskirtinio talento bei visuomeniškumo gydytojo Jokūbo Šimkevičiaus (1775-1818) kapas Taukelių kaimo kapinaitėse. Ne iš karto jos pastebimos, nes pasislėpusios tankiame miškelyje. Tik iš karto matoma prie guotelio esanti lenta su užrašu. Senosiose dvaro kapinaitėse daugiau kapų žymės nelabai matosi. Teritorija apjuosta tvirta akmenine tvora. Kapinaitėse išpūdingai atrodo griūnanti akmeninė dvarininkų Kozielių koplyčia-mauzoliejus. Greta jos 1979 m. pastatytas tautodailininko S. Karanausko ažuolo paminklas gydytojui ir filantropui Jokūbui Šimkevičiui. Jo atminimo įamžinimu pasirūpino Utenos rajono kraštotyrininkai, Ligoninė. Kažkodėl keista, kad šiandien Jokūbo Šimkevičiaus vardas mažai kam žinomas. Prie jo kapo vedantis keliukas baigia užaugti žole, nes čia retai kada apsilanko kokia nors

Prie įėjimo į Taukelių senąsias dvaro kapines.

ekskursija. Kaip teigia prof. dr. Libertas Klimka, netgi gilesnių Jokūbo Šimkevičiaus gyvenimo, veiklos ir darbų tyrinėjimų nėra. Išsakytos tik medicinos istorikų mintys apie kai kuriuos šio kitados garsaus gydytojo ir mokslininko veiklos aspektus. Teigiama jį buvus kaulų lūžių operacinio gydymo pradininku Rusijos imperijoje, pirmojo pediatrinio vadovėlio autoriumi, blaivybės sąjūdžio iniciatoriumi. Vilniaus universiteto istorikas J. Bielinskis savo raštuose taip charakterizuoja Jokūbą Šimkevičių: „Tai buvo žymus XIX a. pirmojo ketvirčio mokslininkas, neišsemiamo sąmojo ir gyvybingumo, reto padarumo gydytojas praktikas, nuoširdus labdaris. Jokūbas Šimkevičius išties buvo pasiekęs profesinės karjeros aukštumas: medicinos ir chirurgijos bei filosofijos ir laisvųjų menų mokslų daktaras, caro Aleksandro I leibmedikas, Paryžiaus emuliacijos ir galvanizmo, Peterburgo medicinos akademijos, Varšuvos karališkosios mokslo mylėtojų draugijų narys, Vilniaus medicinos mokslo draugijos

prezidentas, Vilniaus universiteto garbės narys, Savičiaus ligoninės Vilniuje vyriausiasis gydytojas ir plačiau žinomas mieste praktikas.“

Didžiuojasi Daugailiai savo mokykloje turėdami krašto muziejų. Jo įkūrėja ir prižiūrėtoja mokytoja Rita Jurkevičienė sako:

-Muziejuje sukaupta medžiaga apie mūsų krašto istorinę praeitį ir šviesuolius. Yra vienetiniai arkivyskupo Reinio liturginiai ir asmeniniai daiktai. Taip pat išeivių Broniaus Kvyklio, Prano Čepėno, Juozo Prunskio darbų ir asmeninių daiktų. Taip pat rašoma mokyklos istorija bei metraštis. Po pamokų vaikai lanko kraštotyros būrelį, mokosi užrašyti senų žmonių atsiminimus ar giminių istorijas.

Bėga metai atitolindami ne tik senus, bet ir ką tik vykusius įvykius, užmarštin skandindami tai, kas privalo ir turi išlikti ateities kartoms. Labai gerai, kad visa tai stengiamasi užrašyti, įamžinti, surinkti ir saugoti.

**Eugenija
BARSKEVIČIENĖ**
Autorės nuotr.

Atgimstančioje Palūšėje pučia nauji vėjai

Palūšės kaimas – viena žinomiausių ir gražiausių Lietuvos turistinių ir kurortinių vietovių. Čia Aukštaitijos nacionalinio parko širdis, atverianti vandens kelius į ežerų labirintą, išlydinti bei sutinkanti turistus ir poilsiautojus. Dažnai turistų meka vadinamo kaimo istoriją mena senoji Šv. Juozapo bažnytelė bei varpinė, paminklas, skirtas lietuvių kompozitoriui Mikui Petrauskui. Pastaruoju metu Palūšė atsinaujina, gražėja, keliai naujam gyvenimui. Čia juntami nauji gairės vėjai. Poilsiautojus sutinka neseniai renovuota valtinė, šiuolaikiškas Aukštaitijos nacionalinio parko lankytojų centras. Baigiami statyti ir įrengti nauji nameliai turistams, vyksta buvusios „Aukštaičių užiegos“ renovavimas, įgyvendinamas ilgai lauktas vandentiekio ir nuotekų tinklų statybos projektas. Užbaigti statybos ir renovavimo darbus tikimasi iki rugsėjo pabaigos. Nameliuose su visais patogumais ir šildymu visus

metus vienu metu galės gyventi 64 žmonės. Taip pat planuojama atidaryti tautodailės gaminių ir suvenyrų parduotuvėlę, restoraną ir kavinę. Bus sukurta ir moderni kompiuterinė informacinė sistema, kuri apims visus Lietuvos nacionalinius ir regioninius parkus. Duomenų bazėje bus informacija apie turizmo maršrutus, laisvas nakvynės vietas visuose šalies parkuose. Planuojama, kad

Žvilgsnis į Palūšę iš aukštai.

Palūšės istoriją mena senoji Šv. Juozapo bažnyčia bei varpinė.

šios pertvarkos leis sukurti ir apie 15 naujų darbo vietų.

Birželio mėnesį vykusiaje rajono savivaldybės Tarybos posėdyje buvo pritarę bendradarbiavimo sutarčiai tarp rajono savivaldybės ir VšĮ „Palūšė“. Sutartyje numatyti šie pagrindiniai bendradarbiavimo tikslai: įgyvendinti abiem pusėms naudingą bendravimo politiką, nukreiptą į Ignalinos rajono turizmo pasiūlos, poreikių ir interesų suderinimą; remti turizmo centro ir savivaldybės

atstovų ryšius, formuojant turizmo atžvilgiu patrauklų Ignalinos kraštą, keičiantis informacija, patirtimi ir duomenimis, susijusiais su turizmo plėtojimu rajone; plėtoti kultūrinį bendradarbiavimą; skleisti įvairią turizmo informaciją bei informuoti visuomenę apie gamtos išteklius ir jų naudojimą. Susitarta organizuoti bendrus turizmo, sporto ir kultūros renginius, įvairias diskusijas. Taigi Palūšė džiaugiasi naujovėmis ir tiki savo ateitimi.

Lina KOVALEVSKIENĖ

